

Eurocentrum Praha – 13.3.2008

Sociální a zdravotní pojištění při práci v zemích EU

Václav Janalík
Centrum mezistátních úhrad

Centrum mezistátních úhrad

CMU - styčný orgán ČR pro oblast zdravotní péče na základě nařízení 574/72 a mezinárodních smluv. Zřízeno 2001 k provádění mezinárodních smluv a od 1.5.2004 i práva EU.

CMU je sdružením všech zdravotních pojišťoven, činných v ČR

Vrcholným orgánem CMU je Rada CMU složená z ředitelů ZP a zástupců ministerstev

Úkoly CMU: koncepční, metodická a informační činnost, provádění mezistátních plateb (hromadně za celý systém zdravotního pojištění), dohody s cizími styčnými orgány, spolurozhodování o výjimkách, řešení a administrace sporných případů - právní a poradenská pomoc pojištěncům, poskytovatelům, pojišťovnám, zastupování ČR v evropských institucích, zodpovědnost za používané doklady (EHIC).

Aktuální informace o mezistátních smlouvách a právu EU – www.cmu.cz

Adresa: nám. W. Churchilla 2
113 59 Praha 3
tel.: 234 462 041
fax: 222 734 951
email: info@cmu.cz

Evropské instituce v oblasti koordinace

- Evropská Rada**
- Evropský parlament**
- Evropská komise**
 - Správní komise (čl. 80 a n. nař. 1408/71)
 - Audit Board
 - Technical Commission
 - Advisory Commission (tripartitní)
- Evropský soudní dvůr (Lucemburk)**

Evropské právní předpisy o koordinaci systémů sociálního zabezpečení

- Dohody o ES** – zákaz diskriminace (čl. 39), zmocnění Radě přijmout opatření pro volný pohyb pracovníků (čl.42)
- Nařízení Rady 1408/71** (cca od 2009 nařízení 883/04)
- Prováděcí nařízení Rady 574/72** (cca od 2010 nové prováděcí nařízení)
- Rozhodnutí Správní komise** (např. 189, 190, 191 ad.)
- Rozhodnutí Evropského soudního dvora**

Nařízení Rady EHS 1408/71

o koordinaci systému sociálního zabezpečení

Od 1.5. 2004 v ČR přímo platné a závazné (má přednost před českým zákonem)
Řídí se jím 27 zemí EU, 3 země EHS a Švýcarsko

Principy:

Použití právních předpisů jednoho státu

- systém kolizních pravidel
- cílem zamezení negativní, či pozitivní kolize národních předpisů

Rovnost zacházení

- zákaz přímé i nepřímé diskriminace na základě státní příslušnosti

Výplata dávek do ciziny

- výplatu dávek nelze omezovat na území státu pojištění

Sčítání dob pojištění

- při posuzování nároku nutno vzít v úvahu dobu pojištění dosaženou v jiném státě

Osobní rozsah nařízení

- Nařízení se vztahuje na všechny **osoby (občany krytých zemí), které byly alespoň po určitou dobu účastny systému sociálního zabezpečení** kteréhokoliv členského státu a jejichž situace není omezena na jeden členský stát
- Nařízení se použije v případě přeshraničního pohybu.** Nemusí však jít o pracovní migraci, důvod pohybu přes hranice nerozhoduje. Není stanoveno, že by osoba musela podléhat právním předpisům přímo v okamžiku migrace
- Sídlo zaměstnavatele nehraje pro uplatnění nařízení roli** (nelze ale například osobu zaměstnanou zaměstnavatelem ze 3. státu považovat za vyslanou do země EU a uplatnit tak čl. 14 nař. 1408/71)

Příslušnost k právním předpisům - pravidla

Princip lex loci laboris

až na výjimky osoba podléhá předpisům státu, na jehož území vykonává výdělečnou činnost

příslušnost se vztahuje na celou oblast sociálního zabezpečení - osoba má být ve stejném postavení jako místní státní příslušníci, vykonávající stejnou činnost

Příslušnost k právním předpisům - pravidla

Některá konkrétní pravidla pro zvláštní situace souběhu činností:

Osoba bydlící a pracující v jednom státě a pracující též ve druhém státě

pojištěna ve státě bydliště

Osoba bydlící v jednom státě a pracující pro jednu cizí firmu ve dvou různých jiných státech

pojištěna ve státě sídla firmy

Osoba bydlící v jednom státě a pracující pro dvě cizí firmy na území dvou různých jiných států

pojištěna ve státě bydliště

Osoba podnikající v jednom a zaměstnaná v druhém státě

pojištěna ve státě zaměstnání

Příslušnost k právním předpisům - pravidla při souběhu

- Osoba podnikající ve dvou státech (jeden z nich stát bydliště)
pojištěna ve státě bydliště

- Osoba podnikající ve dvou státech (v žádném nebydlí)
pojištěna ve státě kde vykonává hlavní část aktivit

- Osoba podnikající v ČR (nebo jiném státě uvedeném v příloze VII nařízení 574/72) a zaměstnaná v jiném čl.státě
pojištěna v obou státech
 - Z hlediska výše pojistného na ni musí být ve státě SVČ hleděno, jako by zde vykonávala i zaměstnání

- Osoba, která přestane podléhat právním předpisům jednoho z členských států (ukončení výdělečné činnosti) podléhá výlučně právním předpisům státu bydliště (rozsudek Kausijärvi).

Příslušnost k právním předpisům – další obecná pravidla

Obecná pravidla:

- Pojistné hrazeno ze všech příjmů**
- Pokud má být vybíráno pojistné od zahraničního zaměstnavatele, může se tento domluvit se zaměstnancem, aby si platil pojistné sám.**
- O dohodě musí zaměstnavatel informovat příslušnou instituci.**
- Nároky od pracovníka odvozují i jeho nezaopatření rodinní příslušníci**
- Výjimky z principu *lex loci laboris* – vyslaní pracovníci, nebo osoby kterým byla příslušnými orgány udělena výjimka z příslušnosti k právním předpisům**

Vyslání a výjimky

Nařízení 1408/71, čl. 14.1 a); Rozhodnutí Správní komise č. 181

Vyslání = výjimka z principu lex loci laboris

Podmínky vyslání:

- Omezená doba vyslání (12 měsíců)
- Přímá vazba k vysílajícímu zaměstnavateli
- Může jít i o vyslání agenturou pro dočasné zaměstnávání (agentura musí obdobnou činnost vykonávat i ve státě, kde má sídlo)
- Nesmí jít o nahrazení předchozího vyslaného pracovníka
- Vyslána může být i OSVČ
- Se souhlasem instituce v přijímacím státě může být vyslání prodlouženo na dva roky

Formální podmínky vyslání

- Formulář E101 – pro instituce přijímajícího státu závazný (prodloužení o rok – tiskopis E102)
- Vydává pověřená instituce, v ČR je to ČSSZ, tiskopis žádosti na www.cssz.cz
- Ověřováno trvání organické vazby na č. zaměstnavatele
- Vyslání z ČR posuzována a E101 vystavován OSSZ

Vyslání a výjimky

V každé situaci lze z pravidel pro určení příslušnosti k právním předpisům učinit výjimku, a to pro konkrétní osobu, nebo pro určitou skupinu osob

Na udělení výjimky není právní nárok

O výjimce rozhoduje příslušný úřad, nebo jím pověřená instituce (v ČR je to ČSSZ ve spolupráci s CMU)

Výjimky typicky určeny pro situace, kdy:

- je třeba dodatečně legalizovat chybně určenou příslušnost
- je prodlouženo vyslání
- je zachování původního pojištění v zájmu zaměstnance (nemělo by jít o otázku finanční výhodnosti)

Vyslání a výjimky

Výjimky z českého pojištění – postup:

- Žádosti podávány ve státě, v jehož systému má pracovník setrvat
- Cizí instituce zasílají sady žádostí na ČSSZ (pokud možno včetně informací a ve formě o kterou jsme požádali v průběhu jara 06).
- Český zaměstnavatel obesílán dotazníkem, vyplněný dotazník zaslán na CMU a ČSSZ.
- Jednotlivé žádosti posuzuje na základě informací ze zahraničí a od českého zaměstnavatele souběžně CMU a ČSSZ.
- CMU navrhuje udělení, či odmítnutí výjimky.
- Pokud ČSSZ souhlasí, výjimku udělí. Pokud ne, musí případ zkonzultovat s CMU. V případě neshody rozhodují ministerstva.
- O závěrech informována cizí instituce. V případě souhlasu může vystavit E101.

Rodinní příslušníci

- Kdo je nezaopatřený rodinný příslušník pojištěnce, určují právní předpisy v místě bydliště rodinného příslušníka
- Definice rodinného příslušníka v ČR – příloha I/II nařízení 1408/71
- Rodinným příslušníkem v ČR se rozumí manžel(ka) a nezaopatřené dítě ve smyslu českého zákona o státní sociální podpoře.
- Nejčastěji manžel(ka), která je osobou bez zdanitelných příjmů, nebo který(á) pečuje o dítě a není účastna nemocenského pojištění. Dále dítě, které je školou povinné, či studuje, nebo o dítě, které z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu nemůže pracovat, nebo studovat. Nelze za něj považovat dítě, které je poživitelem plného invalidního důchodu.
- Nezaopatřený = nevykonává výdělečnou činnost, nepobírá podporu v nezaměstnanosti ani důchod
- Pokud s cizím pracovníkem bydlí v ČR jeho nezaopatřený rodinný příslušník, má nárok na účast v českém zdravotním pojištění. Pokud bydlí v jiném státě, má také nárok na krytí českým zdravotním pojištěním

Bydliště

- Pro správné určení situace migrujícího pracovníka v mnoha ohledech klíčové určení státu bydliště
- Bydliště je pojem komunitárního práva
- Bydliště = místo, kde má osoba těžiště svých zájmů (nekryje se s trvalým pobytem ve smyslu českých předpisů)
- Posuzována skutečná a očekávaná délka a nepřetržitost pobytu, místo bydliště rodinných příslušníků, vůle osoby, místo majetkových zájmů atd.
- Ve sporných případech používáno v ČR institucemi sociálního zabezpečení (bohužel kromě VZP) tzv. Prohlášení o bydlišti

Nárok na zdravotní péči v jiném státě EU

Rozsah zdravotní péče:

- Nutná péče** (vyslaní pracovníci, studenti, nezaměstnaní, a jejich rodinní příslušníci)
 - lékařsky nezbytná péče přiměřená povaze dávek (nemoci) a předpokládané době pobytu na území. Nesmí jít o péči, za níž by pacient vycestoval.

- Péče v plném rozsahu** (důchodci, přeshraniční pracovníci, pendleři, jejich rodinní příslušníci)

- Vyžádaná péče** (pojištěnci potřebující konkrétní ošetření v jiném státě EU)

Nárok na zdravotní péči v jiném státě EU

Rovnost zacházení:

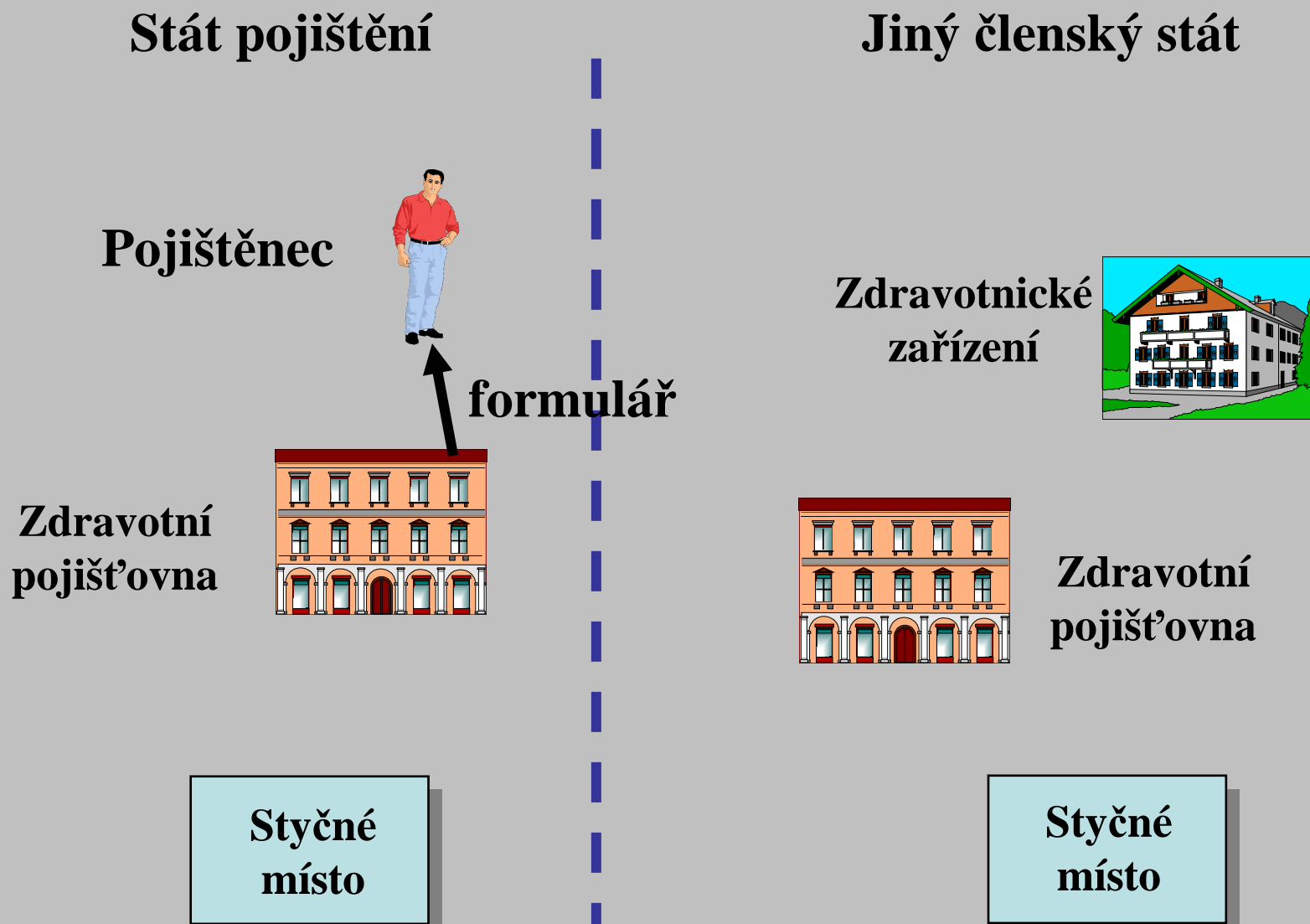
- Zdravotní péče je poskytována za stejných podmínek a ve stejných cenách jako místním pojištěncům
- Platí-li místní pojištěnci spoluúčast, má tuto povinnost i cizí pojištěnec

- Nároky lze plně uplatnit pouze ve zdravotnických zařízeních napojených na veřejný systém daného státu

- Převozy zpět do země pojištění obecně nejsou kryty (může to ale umožnit mezinárodní smlouva, nebo předpisy státu ošetření)

Nařízení 1408/71

poskytování zdravotní péče – administrativní postup

Nařízení 1408/71

poskytování zdravotní péče – administrativní postup

Stát pojištění

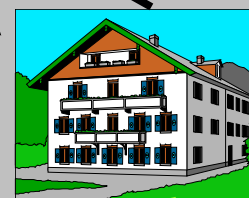
Jiný členský stát

**Zdrav.
pojišťovna**

**Styčné
místo**

**Pojištěnec
s formulářem**

registrace

**Styčné
místo**

Nárok na zdravotní péči – pobyt nebo bydliště v jiném státě EU

Přechodné pobyty (turisté, studenti, vyslaní pracovníci):

- Evropský průkaz zdravotního pojištění (EHIC) = nárok na nutnou péči ve státě pobytu
- Rozsah nároku se řídí délkou pobytu. Delší pobyt = širší péče
- náklady na zdravotní péči hrazeny institucí, která vydala EHIC v konkrétních částkách za konkrétní ošetření

Bydliště v jiném státě (přeshraniční pracovníci a jejich nezaopatření rodinní příslušníci):

- zda je bydliště stále v jiném státě posuzuje příslušná zdravotní pojišťovna v zemi výkonu práce
- tiskopis E106 = plná péče v zemi výkonu práce i státě bydliště pro pracovníky i rodinné příslušníky
- pokud jde o pracovníky, kteří se nejméně 1x týdně vrací do země bydliště = plná péče v zemi výkonu práce i státě bydliště pro pracovníka, pro rodinné příslušníky pouze ve státě bydliště

Nárok na zdravotní péči –bydliště v jiném státě

Nezaopatření rodinní příslušníci pracovníka bydlící v jiném státě:

tiskopis E109 vystaven zdravotní pojišťovnou v zemi výkonu práce = plná péče ve státě bydliště (v zemi výkonu práce a jiných státech nutná péče)

Nárok na zdravotní péči – bydliště v jiném státě

Praxe ČR : E106CZ vydáván i cizím pracovníkům, kteří se vrací do země původu méně často než jednou týdně

E106CZ vydáván naopak i Čechům (osobám s trvalým pobytem v ČR), dlouhodobě vyslaným do zahraničí (typicky diplomaté, vojenští přidělenci, nebo dlouhodobě vyslaní pracovníci)

Praxe v jiných státech různá : v některých zemích E106 vydáván pouze typickým pendlerům, sezonním pracovníkům, nebo dlouhodobě vyslaným pracovníkům

DĚKUJI ZA POZORNOST